

DO VIĐENJA, DRUŽE GALE...

(Tužna priča sa lepim krajem — za decu i odrasle)

L I C A:

IVAN PANTELIĆ
OLGA, njegova žena
ELIAS GUTMAN
ELA, njegova žena
RIHARD, njegov sin
NASTOJNIK
STARICA
PROFESOR MUZIKE
ADVOKAT
RIDI
GAL

I

(Pozornica je svetlosnom zavesom podeljena na dva dela. Dok je jedna polovina pozornice osvetljena, druga je u potpunom mraku.)

Kada se zavesa podigne osvetljava se leva strana pozornice. To je soba porodice Pantelić. U njoj su samo najpotrebniji delovi nameštaja.

Na sceni je Olga. Ona postavlja sto za doručak. Ulazi Pantelić. Nosi bocu mleka.)

OLGA: A mleko za Gala?

(Pantelić bez reči slegne ramenima. Sedne za sto i uzima novine.)

OLGA (prekorno): Nisi uzeo...?

PANTELIĆ (nabusito): Ne uzimam ništa za Gala! Nisam njegov sluga!

OLGA: Ostaće bez doručka... A jutros će stići sa puta. Ko zna kada je poslednji put jeo.

PANTELIĆ (odloživši novine): Dobro. Šta se tebe tiče ishrana našeg sustanara?

OLGA: On je nekoliko puta učinio za nas...

PANTELIĆ (nestrpljivo je prekida): Njegova predusretljivost je najobičnije ulagivanje! To je prostačko nametanje! Uostalom, ja sam ti zabranio da primaš njegove usluge.

OLGA: Samo zato što ga ne podnosiš.

PANTELIĆ: Nije tačno da ga ne podnosim. Ja ga mrzim! Mrzim njegovu preteranu ljubaznost, njegovo ćutanje, njegovo hodanje na prstima...

OLGA: On je samo preterano pažljiv.

PANTELIĆ: Iza toga se krije podmuklost! Ti pojma nemaš koliko je taj čovek pakostan. Jesi li primetila kako zlobno gleda našeg Zorana?

OLGA: On Zorana obožava. Nabavio je za njega i oklop od kornjače... Samo ne sme da mu ga da. Plaši se... od tebe.

PANTELIĆ: Oklop od kornjače? Kakve su to gluposti?!

OLGA: Mislila sam da znaš da tvoj sin skuplja školjke i morske ježeve i...

PANTELIĆ: E, nisam to znao! Nisam! Ali Gal je znao... Pa naravno. Inženjer Gal sve zna! (Sve više pada u vatru): On je u ovoj kući najpametniji! Najpažljiviji!.. Najuslužniji!.. On više voli Zorana od mene!

OLGA: Nisam rekla...

PANTELIĆ: Ali tako misliš! Uskoro će i Zoran tako da misli! Ne, ne, dosta mi je toga! Dosta — razumeš?! Neka samo pokuša da se približi Zoranu!

OLGA: On voli decu.

PANTELIĆ: U redu, neka ih voli. To me se ne tiče. Ali s kojim pravom se okomio baš na mog sina? Zašto ne potraži sebi drugu žrtvu? Konačno, zašto i on nema...

(Ućuti. Nervozno dobuje prstima po stolu. Nevoljno):

Dobro... dobro... nemoj tako da me gledaš... Zaboravio sam... (Plane): Šta je? Zašto klimaš glavom? Nisam, valjda, ja kriv što je Gal u ratu izgubio celu porodicu?

OLGA: Ne. Nisi ti kriv.

PANTELIĆ: Pa onda? Šta ja tu mogu? (Uzme novine.)

OLGA: Ti ga nisi nikada video samog... Ponekad ceo dan sedi u svojoj sobi, kraj prozora... Uopšte se ne pomera... A njegov pogled...

PANTELIĆ: Slabić.

OLGA: On je nesrećan.

PANTELIĆ: Pravi od svoje nesreće opštu tragediju. Mogao je da zaboravi na svoje jade za proteklih nekoliko godina. Svi su na to već odavno zaboravili. Ali ne, on to ne želi... On bi hteo da ga žalimo, da ga slavimo!

OLGA: Tiše... Probudićeš Zorana. Hoćeš li kafu, ili čaj?

PANTELIĆ (odbacivši novine): Dabome. „Gospodin” Gal je ucveljen. On „tuguje” nad svojom prošlošću. A ja, vidiš, hvalim sudbinu što je moja prošlost zauvek iščezla. Ako on tuguje, ja likujem!

OLGA: U redu, prekinimo.

PANTELIĆ: E, neću da prekinem! Uostalom, ti si prva počela. Kad bi nas neko sa strane slušao. još bi mogao da pomisli da sam šovinist! Čak... čak nehuman! To su gluposti. Treba biti realan. Treba imati iskustva. Pet godina sam radio kod Jevrejina. Kod gospodina Leopolda Polačeka, zlatara i sajdzije, multimilionera i derikože!

OLGA: On ti je poklonio jedan lep zidni sat.

PANTELIĆ: Nemoj da me zasmjavaš. „Fantastičan” poklon: zidni sat! Zašto mi nije poklonio, recimo — brilijantski prsten?! Ne, oni takve stvari nisu poklanjali. Nakit su zadržavali za sebe. Gomilali su ga, gomilali, gomilali...

OLGA: Ohladiće ti se kafa. Hoćeš li novine?

PANTELIĆ: Hoću da govorim. Želim da ti dokažem da nemaš razloga da žališ tog Gala. Ja ne žalim nijednog od njih. Svi su oni isti! Naivčine! Zakopali su sve u zemlju. Kao pravi gusari. Zakopali su i napoleone i prstenje i minduše i ogrlice i... (Posle kraće pauze, zamišljeno): Ogrlice... Da... ogrlice... Zakopali su ogrlice...

OLGA: Ivane... Ivane, šta je tebi? Stavio si cigaretu u kafu!

PANTELIĆ (odsutno): Reci... da li je sada... mart?

OLGA (sa čuđenjem): Naravno.

PANTELIĆ (sasvim odsutno): Naravno: mart... Mart, devetsto četrdeset prve... Da, da... sećam se... sećam se... Tada je došao... (Ustaje. Uzbudeno): Da, tako je!

OLGA (zaprepašćeno): Ko je došao?

PANTELIĆ: Gutman!

OLGA: KO?

PANTELIĆ (odsutno): Došao je gospodin Gutman...

(Osvetljava se desna strana pozornice. To je Polačekova zlatarska radnja. U njoj je samo jedna manja tezga.

Gutman je već na sceni, dok Pantelić prelazi sa leve strane pozornice.)

PANTELIĆ (službeno): Došao je gospodin Gutman, gospodine Polaček.

(Polaček ulazi s desna.)

POLAČEK: O? Gospodin Gutman? Dobar dan, dobar dan...

GUTMAN: Dobar dan, gospodine Polaček.

POLAČEK: Došli ste u privatnu posetu?

GUTMAN: Sada nisu vremena za posete. Sigurno znate zbog čega sam došao?

POLAČEK: Eh, gospodine Gutmane, ništa se ne može znati sigurno.

GUTMAN: Došao sam zbog ogrlice. Nadam se da nisam zakasnio?

POLAČEK: Ali, moj gospodine Gutmane! Kad ja nešto obećam:..
(Značajno): Ogrlica „Plavi grozd” strpljivo čeka na vas. Cena, naravno...

GUTMAN: Sa cenom se slažem. Novac više ne igra nikakvu ulogu.

POLAČEK: Novac uvek igra neku ulogu, gospodine Gutmane. A za vas sam ipak dosta popustio.

GUTMAN (hladno): Znam. (Nestrpljivo): Mogu da je dobijem?

POLAČEK: Zašto da ne? (Podozrivo): Naravno, vi imate pun iznos? Znaćete kako je. U današnja vremena... kako da kažem... nezgodno je imati dužnike.

GUTMAN: Da nemam pun iznos ne bih ni došao, gospodine Polaček.

POLAČEK: Sigurno, sigurno. Vama bih inače učinio neku olakšicu... Izuzetno vama. Panteliću, donesite ogrlicu „Plavi grozd” iz trezora!

(Pantelić izlazi desno.)

POLAČEK (radoznalo): Sigurno ste napravili neki veliki posao, gospodine Gutmane?

GUTMAN: Prodao sam svu svoju imovinu.

POLAČEK: Imovinu, zaboga? To me čudi od vas, gospodine Gutmane, veoma čudi. Cena nekretnini je sada veoma niska. Vi ste vrlo mnogo izgubili.

GUTMAN: Ništa nisam izgubio. Uskoro bi sve to bio samo balast.

POLAČEK: Imovina nikada ne može da bude teret! Vi preterano crno gledate na događaje. Ne smete da gubite veru. Ništa neće da se desi, videćete...

(Pantelić se vraća. Predaje Polačeku kutiju sa ogrlicom.)

POLAČEK (izvadiвши ogrlicu zadržavajući je): Divna je, zar ne? Retkost! Umetničko delo, šta kažete? Grozd od brilijanata... Lančić od platine... kopče od zlata... Fantazija! Da su bolja vremena, mogao sam da napravim daleko, daleko unosniji posao.

GUTMAN: Mogu li da vam platim čekom?

POLAČEK: Pa, razume se... (Uviđajući): Ovaj... samo... prethodno jedna uobičajena formalnost. Razumete? Panteliću, proverite telefonom čekovni račun gospodina Gutmana.

(Pantelić izlazi. Nelagodna pauza.)

POLAČEK: Da, da... Oni u banci svašta rade. Čovek zaista ne može da ima u njih poverenja. Shvatate?

GUTMAN (suvo): Kako da ne, gospodine Polaček.

(Pauza.)

POLAČEK: Khm... da... da... (Panteliću, koji ulazi): Dakle?

PANTELIĆ: U redu je, gospodine Polaček.

POLAČEK: Pa da! Znao sam da je u redu. Primite, Panteliću, ček od gospodina Gutmana. Ja ću lično da mu zapakujem ogrlicu. Da, da... Napravili ste dobar posao, odličan posao, gospodine Gutmane. (Predajući paket Gutmanu, svečano): Izvolite, „Plavi grozd” je vaš. Sada imate jednu od najdragocenijih ogr-

lica na svetu! (Radozvalo): A šta ćete s njom da uradite? Pitam tek tako...

GUTMAN: Zakopaću je u zemlju.

POLAČEK (zaprepašćeno): Šalite se?

GUTMAN: Zar mi je do šale?

POLAČEK: Vas je uhvatila panika!

GUTMAN: Kad prođe moja panika, ili kad prođe naša nesreća, izvadiću ogrlicu iz zemlje. Imaću bar nešto da počnem nov život.

POLAČEK: Ne budite ludi. Neko će pronaći to blago.

GUTMAN: Osim mene samo će žena i sin da znaju za skrovište. Možda će jedan od nas da preživi...

POLAČEK: Svi ćemo ostati živi, gospodine Gutmane! Ništa neće da nam se desi. Ništa ne može da nam se desi!

GUTMAN: Nadajmo se, gospodine Polaček. Nadajmo se... (Osvetljava se leva strana pozornice. Pantelić prelazi na tu stranu.)

PANTELIĆ: Gde je sada ogrlica? Gde?

OLGA: Ko zna...?

PANTELIĆ: Možda je zakopana u nekoj bašti... ili u nekom podrumu? Ili zazidana negde na tavanu? Negde sasvim blizu!

OLGA: Možda se neko iz porodice Gutman vratio.

PANTELIĆ: Ne, ne verujem. Vrlo malo Jevreja se vratilo. Zašto bi baš Gutman bio među njima? Ogrlica je tu... na dohvat ruke! Treba je samo pronaći... Treba je potražiti!

OLGA: To su detinjarije.

PANTELIĆ: To je bogatstvo. Ogromno bogatstvo! Shvataš li šta bi za nas značilo kad bih pronašao ogrlicu?!

OLGA: Ivane, to je neizvodljivo. Nemoguće je.

PANTELIĆ: Sve je moguće. Treba samo dovoljno upornosti.

OLGA: Možda je ogrlica već odavno pronađena.

PANTELIĆ: Nije. Sigurno nije. Niko osim Gutmanovih nije znao za skrovište. Čak ni to niko ne zna da ta ogrlica postoji. Niko — osim mene! Razumeš? Jedino ja znam za to skriveno blago! Jedino ja! Trebalo bi samo otkriti skrovište.

OLGA: Od tada je prošlo toliko godina.

PANTELIĆ: Godine su sporedne. Pa zar nisi čitala nedavno u novinama da je neko pronašao skriveni jevrejski nakit kopajući u svojoj bašti?

OLGA: Slučajno...

PANTELIĆ: Ali ja znam sigurno!

OLGA: Ti imaš bujnu maštu. Bolje bi bilo da povedeš Zorana u šetnju.

PANTELIĆ (odсутno): Trebalo bi nekako da počnem... Ostalo bi išlo samo od sebe...

OLGA: Obećao si Zoranu da ćeš ga u nedelju povesti u šetnju.

PANTELIĆ (ne sluša je): Trebalo bi najpre da saznam da li je neko iz porodice Gutman živ...

OLGA: Mogli biste otići u Zoološki vrt...

PANTELIĆ: Ako je živ, vratio se tamo odakle je pošao...

OLGA: Ili možda u bioskop, na matine...

PANTELIĆ: Treba pronaći njegov bivši stan! Potrebna mi je njegova adresa! Ali odakle..? Odakle..? (Ushićeno): Knjige! Računske knjige! (Olgi): Gde su računске knjige koje sam vodio kod Polačeka?

OLGA: Verovatno na tavanu.

PANTELIĆ (polazi): Našao sam!

OLGA: Šta si našao?

PANTELIĆ (pobedonosno): Adresu Eliasa Gutmana! (Izlazi) (Postepeno zatamnjenje. Zavesa.)

II

(Kada se zavesa podigne, osvetljava se leva strana pozornice. To je nastojnikova soba. U njoj su samo sto i nekoliko stolica. Nastojnik sedi za stolom i čita. Otegnuto zvonjenje. Nastojnik se ne pomeri. Zvonjenje sve učestanije. Nastojnik s naporom ustaje i nevoljno prilazi vratima. Otključava ih. Ulazi Pantelić.)

PANTELIĆ: Dobar dan.

NASTOJNIK (neljubazno): Šta je?

PANTELIĆ: Vi ste nastojnik ove zgrade?

NASTOJNIK (osorno): Pa?

PANTELIĆ: Otkad ste ovde?

NASTOJNIK: Otkad i ova zgrada. (Osorno): Dakle?

PANTELIĆ: Tražim Gutmana.

NASTOJNIK (posle duže pauze, nepoverljivo): Gutmana?

PANTELIĆ: Da. Eliasa Gutmana.

NASTOJNIK (krto): Otišao je.

PANTELIĆ (iznenađeno): On je tu?

NASTOJNIK: Rekao sam: otišao je.

PANTELIĆ: Kada? (Tajac) Kada?! (Tajac) Pitam vas kada?!

NASTOJNIK (mrzovoljno): Zar niste našli neko drugo vreme da me pitate? Morate baš u nedelju? Mislite meni nije potreban odmor?

PANTELIĆ: Izvinite... na proputovanju sam. (Učtivo): Molim vas da mi pomognete. Ja sam... ja sam, znate, Gutmanov rođak...

NASTOJNIK (začuđeno): Rođak?

PANTELIĆ: Daleki rod... sasvim daleki... Nisam mogao ranije da se raspitam... A možda se vratio...

NASTOJNIK (blažim tonom nego ranije): Samo je utišao.

PANTELIĆ: Možda je neko iz njegove porodice?..

NASTOJNIK: Otišli su. Svi.

PANTELIĆ: Kuda?

NASTOJNIK: Prvo u geto.

PANTELIĆ: A zatim?

NASTOJNIK (posle kraće pauze): Udite. (Vraća se ka stolu. Pantelić ga nevoljno prati. Nelagodno mu je.)

PANTELIĆ: A kuda su otišli zatim?

NASTOJNIK: Sedite — ako hoćete.

PANTELIĆ (sedne. Ne zna kako da počne. Nervozno pali cigaretu.)
Da li ste ih vidali u ono vreme? (Tajac) Možda ste bili prisutni kada su otišli? (Tajac) Da? (Tajac) Ta, čoveče, recite već nešto!

NASTOJNIK: Ne volim da govorim. A naročito ne o tome. Ali to vas možda zanima...

PANTELIĆ: Zanima me.

NASTOJNIK: Pa, dobro: bio sam prisutan. Bio sam kod njih kad su otišli...

(Osvetljava se desna strana pozornice. To je soba porodice Gutman. U njoj nema ničeg osim jednog ovećeg, pohabanog kofera.

Na sceni su Gutman, Ela i Rihard. Gutman i Ela na kaputima imaju prišivene žute Davidove zvezde.)

ELA: Samo ovaj kofer, čika Milune.

(Nastojnik prelazi na desnu stranu pozornice.)

NASTOJNIK: Zar ništa više nećete da ponesete? Ni odela? Pa ove lepe slike? Ni tepihe?

GUTMAN: To više nije naše.

NASTOJNIK: Da ponesem bar jedno ćebe za malog, gospodo?

ELA: Ne smemo, čika Milune. I ne treba nam. Sad nije hladno. (Rihardu): Jesi li gotov? Šta si to strpao u džepove?

RIHARD: Vinetua i Toma Sojera i Kožnu Čarapu i...

GUTMAN: Riharde! Ti si skinuo zvezdu sa kaputa?

RIHARD: Ne sviđa mi se, tata.

GUTMAN: Moraš da je staviš.

RIHARD: Ali, tata, ti si mi jednom zabranio da stavim značku na kaput. Rekao si da je to ružno. A sad hoćeš da stavim ovu ogromnu zvezdu?

ELA: Riharde, vidiš da smo je svi stavili.

RIHARD: Čika Milun nije stavio.

GUTMAN: On ne mora.

RIHARD: Zašto?

GUTMAN: On nije Jevrejin.

RIHARD: A Jevreji moraju? I onda ako im se to ne sviđa?

GUTMAN: I onda.

RIHARD: To je zato što nas svi mrze, je li, tata?

GUTMAN: Ne mrze nas svi, Riharde.

ELA (neodlučno): Trebalo bi da krenemo...

RIHARD: Čika Milune, recite onima koji dođu ovde da paze svoju žabu. Ona je u tegli, a tegla je na vitrini. Treba joj redovno loviti muve. Ona je vrlo tužna kad je gladna.

NASTOJNIK: Ja ću je čuvati, Riharde. Ne brini.

GUTMAN (neodlučno): Onda... hajdemo...

ELA (teško): Hajdemo...

(Pauza. Svi nepomično stoje.)

RIHARD: Pa? Idemo?

ELA (sa uzdahom): Idemo...

(Svi ostaju nepokretni.)

RIHARD: Šta je s vama? Zašto ste svi tako nerasploženi? Zar...

Zar se više nećemo vratiti?

GUTMAN: Ne znam, Riharde...

RIHARD: Ali... zašto? Zašto?..

(Osvetljava se leva strana pozornice. Nastojnik prelazi na tu stranu.)

PANTELIĆ (posle kraće pauze): I otišli su u geto?

NASTOJNIK: Da. Otišli su.

PANTELIĆ: A poneli su samo jedan kofer? Da li su... ovaj... spakovali i dragocenosti... mislim nakit?..

NASTOJNIK (hladno): Nisam im pregledao kofer.

PANTELIĆ: Da. Naravno. (Posle kraće pauze): Šta sam hteo da pitam? Da. Ima li ova kuća tavan?

NASTOJNIK: Tavan? (Ironično): Nema. Gore je mansarda.

PANTELIĆ: A podrum?

NASTOJNIK: Ima. (Podsmešljivo): Pod je od betona.

PANTELIĆ (zbunjeno): A — tako? (Ustaje) Hvala... Idem. (Kod vrata): Ako biste hteli još da mi kažete gde se nalazio geto. Možda znate i u koju su kuću odvedeni...

NASTOJNIK: Nosio sam tamo njihove stvari. Objasniću vam gde je to. (Propustivši ispred sebe Pantelića, podrugljivo): Vidim da vas Gutman zaista zanima. (Izlaze)

(Osvetljava se desna strana pozornice. To je Staričina kuhinja. U njoj su samo kuhinjski sto i nekoliko hoklica. Starica sedi za stolom i ređa karte. Spolja se čuje lavež psa.)

STARICA (viče): Kuca li neko?

(Lajanje je sve žešće.)

STARICA: Čujem, čujem! Idem već... (Otvori vrata. Viče): Mir, Beti!

(Ulazi Pantelić.)

PANTELIĆ: Dobar dan!

STARICA (viče kroz vrata): Ta umukni!.. (Lavež prestaje) Dobar dan... Pas nije opasan, ali nije navikao na posete. Vi ste... iz opštine? Ne sećam se?

PANTELIĆ: Tražim kućevlasnika. Ili nastojnika...

STARICA: Ja sam kućevlasnica. A i nastojnica. Udite, gospodine. Vi ste iz električne centrale? Kod mene je nered... Inače, Beti je vrlo umiljato pseto... Eto, gledala sam u karte. Ne verujem u gatanje, ali karte uvek tačno predskazu... Sedite, družite. Miriše malo na kupus... Danas je, znate, nedelja... I šta kažete? Vi ste iz opštine?

PANTELIĆ: Ne, ne...

STARICA: Umorili ste se, je li? Kod nas na periferiji kaldrma je očajna... Vi, gospodine, sigurno ne verujete u karte? A pogledajte: devetka herc na žandarmu tref — poseta muškarca... Da niste iz socijalnog osiguranja?

PANTELIĆ: Ovde je nekada bio geto, zar ne?

STARICA: Geto. Pravo kažete, druže. Ne shvatam kako im je to palo na pamet... Oterali su me... iz sopstvene kuće... Bila su to teška vremena... Zar nećete da skinete kaput?

PANTELIĆ: Sećate li se nekog Gutmana?

STARICA: Ko bi se sećao? Ja ljude ne pamtim po prezimenu, već po zanimanju. Nosili su žute zvezde. Šta je to trebalo? Jadnici... Kako ste rekli?

PANTELIĆ: Gutman. Elias Gutman.

STARICA: Čudno. Elias. Ja sam imala prijateljicu koja se zvala Elvira... Ali Elias? A šta je on bio po zanimanju?

PANTELIĆ: Imao je sina Riharda... oko jedanaest godina... pokušajte da se setite! Žena mu se zvala Ela.

STARICA: Vidim! Vidim ga... Malen... dosta ćelav... smeška se...

PANTELIĆ: Da, da!

STARICA: Siroti... Nisu imali ni krevete... Ni ćebad. Ostavila sam jednu slamaricu — za malog. Dete je imalo lepe oči... Bože, što su to bila teška vremena...

PANTELIĆ: Da li su bili sami ovde?

STARICA: Oni? Gospodine, bilo ih je u ovoj maloj kućici — znate koliko? O — ho — ho!... Još i više! Neki su spavali na tavanu, pa u šupi... čak i bašta je bila puna.

PANTELIĆ (razočarano): I bašta? (Sa nadom): Možda je Gutman došao prvi?

STARICA: Došli su svi istog dana. Ne. Iste noći... A mene su oterali vojnici... A tela sam da ostanem... Bili su u ovoj kuhinji... Da, baš tu. Sada se sećam... Ništa nisu imali.

PANTELIĆ: Imali su sigurno nakita.

STARICA: Jeste, jeste, imali su. Hteli su meni da poklone...

PANTELIĆ (napeto): Ogrlicu?

STARICA: Ne, ne ogrlicu, nego pravi nakit. Gospođa je htela da mi da svoj prsten... za slamaricu. Jadnica. Zar bih joj uzela?

PANTELIĆ: A da li su nešto govorili... recimo o „Plavom grozdu“?

STARICA: To je neka kafana? Bože, ja vas nisam ponudila sa kafom! Stavicu džezvu...

PANTELIĆ: Ne, ne hvala. Žurim se. Nego... da li se vratio neko od onih koji su bili zajedno s njima ovde? Možda je neko ostao živ?

STARICA: Ne znam... Ne sećam se.

PANTELIĆ: Pokušajte da se setite.

STARICA: Ne...

PANTELIĆ: Nekoga ste od njih sigurno sreli.

STARICA: O, mislite na profesora muzike? Njega sam srela. Pre neki dan... Ne, ne, pre godinu dana... ili pre dve godine? On me je poznao, zamislite...

PANTELIĆ: Kako se zove?

STARICA: Kažem, on je profesor muzike.

PANTELIĆ: U našem gradu?

STARICA: Tu sam ga srela. Mnogo je ostareo... Ali, pravo kažete, bio je živ.

PANTELIĆ: Možda ipak znate njegovo ime?

STARICA: Ne. Ne pamtim imena. (Pantelić ustaje) Već idete?

PANTELIĆ: Moram. Izvinite, ako sam vas zadržao.

STARICA: O, ne, ne... Kupus se kuva sam... a ja gledam u karte... Trebalo je da popijete kafu, druže. Da, to su bila teška vremena... Nikada se ne povratila... Izvinite, gospodine, kod mene je nered...

PANTELIĆ: Hvala na svemu. Zbogom. (Izlazi.)

• STARICA: Zbogom... (Viče kroz vrata): Kaldurma je strašna, je li? Beti, vrati se natrag! (Zatvorivši vrata): A ja sam, eto, mislila da je iz električne centrale...

(Osvetljava se leva strana pozornice. To je soba Profesora muzike. U njoj su dve fotelje, eventualno mala polica sa knjigama.

U foteljama sede Pantelić i Profesor i puše.

Duža pauza.)

PANTELIĆ: Živite sami?

PROFESOR: Da. (Posle duže pauze, poslovno): Dakle? Došli ste radi časova klavira? Ili violine?

PANTELIĆ: Ne. Hteo sam da se raspitam o vašem starom prijatelju.

PROFESOR: Imam mnogo starih prijatelja.

PANTELIĆ: On nije živ.

PROFESOR: Mnogi od njih nisu živi.

PANTELIĆ: Sećate li se Eliasa Gutmana?

PROFESOR: Da. Ponekad ga se sećam.

PANTELIĆ: Bio mi je prijatelj. Ništa nisam čuo o njemu otkako je odveden u geto. Saznao sam da ste vi tamo bili sa njim i... eto... došao sam da oživim prošlost.

PROFESOR: Da oživite prošlost. To su veoma neprijatne seanse, dragi prijatelju. Ali nisu nekorisne. Znači, tako? Posle sedamnaest godina, neko se setio da je među nama bio i jedan Gutman.

PANTELIĆ: Verovao sam da je živ.

PROFESOR: Da je živ, on to sam ne bi poverovao.

PANTELIĆ: I vi ste preživeli.

PROFESOR: Ja sam uspeo da pobegnem.

PANTELIĆ: Znači i Gutman je mogao...

PROFESOR: On nije bio sam. Njemu je bilo mnogo, mnogo teže...
(Osvetljava se desna strana pozornice. To je soba porodice Gutman u getu. Nameštaj je isti kao u Staričinoj kuhinji. Na sceni su Gutman, Ela i Rihard. Gutman sedi za stolom i čita.)

RIHARD: Mama, može li se napraviti kuglof bez jaja?

ELA: Ne, sine.

RIHARD: A bez mleka, bez čokolade i suvog grožđa?

ELA: Ne.

RIHARD: Ala sam glup! Pa nemamo ni vatre da ga ispečemo. Ništa, onda nećemo da pravimo kuglof.

ELA: Ješćeš kuglof... kasnije.

RIHARD: Naravno. Ješću ga svaki dan. Pet puta na dan! (Posle kraće pauze): Mama... uvek si govorila da ću jednom rado da jedem i suv hleb. Da li si već onda znala da ćemo biti u getu?

ELA: Onda sam se samo šalila.

RIHARD: Nemoj da misliš da sam gladan. I ja se samo šalim... Nisam uopšte gladan. Nisam, časna reč. (Posle kraće pauze): Mama, gde je sada Aca? A Dragan?

ELA: Kod kuće su.

RIHARD: Zar se ni oni ne sankaju?

ELA: Možda nemaju sanke.

RIHARD: Ali ja sam dao Draganu svoje sanke. Sećaš li se?

ELA: Sećam se...

RIHARD: Znači, sankaju se?

ELA: Da, sankaju se.

RIHARD: Dobar je sneg za sankanje... Samo ja se sada ne bih sankao. Više bih voleo da sedim pored tople peći... Je li tebi zima, mama? Meni nije. Zaista nije. (Posle kraće pauze): Ipak bih se sankao.

ELA: Čitaj nešto, Riharde.

RIHARD: Već sam sve knjige pročitao nekoliko puta. (Posle kraće pauze): Tata, ti se moliš?

GUTMAN: Samo čitam.

RIHARD: Čitaš molitvenik? Pa to je dosadno. Zašto ne čitaš moje knjige? (Posle kraće pauze): Tata, hteo sam nešto da te pitam.

GUTMAN: Da čujem?

RIHARD: Da li smo mi kukavice?

GUTMAN (iznenađeno): Zašto to pitaš?

RIHARD: Čitao sam u jednoj priči kako su Indijance zatvorili u jednu kolibu i sve su im uzeli i nisu im dali da jedu i oni su zapalili kolibu i istrčali su i sve su ih pobili... A onda piše: umrli su hrabro, a ne kao kukavice.

GUTMAN: Drukčije je u pričama, Riharde, a drukčije u životu.

RIHARD: Priče su lepe.

GUTMAN: I život je lep... Ponekad.

RIHARD (odlučno): Tata, ja sam se rešio!

GUTMAN (preplašeno): Šta?

RIHARD: Neću da budem lekar. Da li se ljutiš zbog toga?

GUTMAN (sa olakšanjem): Ne, naravno. Bićeš ono što želiš.

RIHARD: Biću učitelj. Hoćeš da čuješ šta ću da uradim? Od para koje si obećao sazidaću jednu veliku, veliku školu... Tamo će moći da dođu sva deca na svetu. I Indijanci i Crnci i Jevreji... pa čak... pa čak i Kinezi. Ali niko od njih neće da nosi žutu zvezdu. Indijanci se neće ubijati, a Crnci neće da beru pamuk, a Jevreji će ići na sankanje... A svakog jutra dobijaće belu kafu i kuglof... Svako od njih dobiće jedan ceo kuglof...

(Osvetljava se leva strana pozornice.)

PANTELIĆ (zamišljeno, više za sebe): Izgleda... ti Gutmanovi... nisu bili rdavi ljudi...

PROFESOR: To ste tek sada zaključili?

PANTELIĆ (zbunjeno): A, ne, ne... nikako! Uvek sam to tvrdio... (Promenjenim tonom): Da... nije im bilo lako... Ne razumem zašto nisu prodali neki nakit i... i kupili hranu?

PROFESOR: Možda nisu imali nakita.

PANTELIĆ: Ni sat, ni prstenje?... (Posle kraće pauze): Ni ogrlicu?

PROFESOR (suvo): Izgleda, vi to bolje znate.

PANTELIĆ: Uostalom... nije važno. Ali... zar nisu imali prijatelja izvan geta? Nekog koji bi im pomogao?

PROFESOR: Elias je imao jednog vrlo dobrog prijatelja. Advokata. Imao je u njega bezgranično poverenje. Odlučio je da njemu poveri svoju najveću dragocenost...

PANTELIĆ (uzbuđeno): Da mu poveri?..

PROFESOR (značajno): Svoju najveću dragocenost.

PANTELIĆ (prividno mirno): Poznajete toga advokata? Možda bi on mogao da mi ispriča... nešto.

PROFESOR: U to sam ubeđen.

PANTELIĆ (ustavši): Posetiću ga.

PROFESOR (ustavši): Siguran sam da vaš trud neće biti uzaludan. (Postepeno zatamnjenje. Zavesa.)

III

(Kad se zavesa podigne osvetljava se leva strana pozornice. To je Advokatova soba. U njoj su pisaći sto i dve stolice. Na sceni su Advokat i Pantelić.)

ADVOKAT: Čudno... Posle toliko godina pitaju me za starog, dobrog Eliasa. Vrlo čudno... Mislio sam da je davno, davno zaboravljen. A kako je on igrao šah! Prijatelju dragi, to je trebalo da vidite. Igrali smo svakog četvrtka... Ne, ne, svake srede... Gle, zaboravio sam? Ali nekih partija se još uvek sećam. Na primer...

PANTELIĆ: Izvinite, prekidam vas, ali hteo sam da upitam... vi ste bili intimni prijatelji? Možda sam indiskretan?

ADVOKAT: Pitajte slobodno. Ne morate da se ustručavate. Ja i Elias bili smo stari intimusi. To nije tajna. Sve sam znao o njemu, kažem vam, sve. Znete li vi da je on pisao pesme? Naravno da ne znate! To sam jedino ja znao. On je meni sve poveravao!

PANTELIĆ: Sve? Dragocenosti sigurno nije.

ADVOKAT: E, varate se! Ljuto se varate, moj družo! Elias Gutman je meni, lično meni, poverio svoju najveću dragocenost! Najveću! (Samozadovoljno): Šta kažete na to?

PANTELIĆ: Prosto neverovatno. On vam je dao?...

ADVOKAT: Ah, ne... nije mi dao... Zašto bi mi dao? Ali ja sam mu pomogao da sakrije...

PANTELIĆ: Da sakrije?! (Uzbuđeno): Vi ste znali...?

ADVOKAT: Znao? Pa ja, lično ja, sam izabrao mesto! Niko njega tamo ne bi pronašao...

PANTELIĆ (zbunjeno): Njega? O čemu vi govorite?

ADVOKAT: O čemu? Valjda o kome?

PANTELIĆ: Da, da... o kome?

ADVOKAT: Pa o Richardu. On je bio Eliasova najveća dragocenost. To ne znate? Kako? Zar se ne sećate? Elias je uvek govorio: „Taj dečko je moja najveća dragocenost”... „Taj dečko je...” (Iznenada, podozrivo): A na šta ste vi mislili?

PANTELIĆ: Ništa... Nisam ništa mislio. Cigaretu?

ADVOKAT: Hvala. (Zapalivši cigaretu): Da... Šta rekoh? Da! Ja sam sve mislio! Riharda je svakako trebalo spasti! Predložio sam Eliasu da ga prokrijumčarimo iz geta i da ga sakrijemo kod jednog dobrog, poštenog čoveka. Za tog ričokosog lađara ja sam jemčio! Imao je malu kućicu na šlepu, iza ostrva... To je bilo sigurno mesto... U stvari, hteli smo da spasemo celu porodicu, ali to se nije moglo. Nikako se nije moglo, verujte. Komandant straže je pristao da propusti samo malog. Nikoga nije hteo da pusti sem Riharda... A dobro smo ga podmitili...

PANTELIĆ: Podmitili: (Uzbuđeno): Čime?

ADVOKAT: E, pa čime? Zna se čime.

PANTELIĆ: Vi ste, znači, dali...

ADVOKAT: Ja? Kako — ja? Otkuda bih ja imao nakit? Elias ga je imao. I to redak nakit... Veoma, veoma skupocen — meni možete verovati. Trebalo je da ga damo onom banditu, a on...

PANTELIĆ (nestrpljivo): Da, da... razumem. Razumem.

ADVOKAT: Da, tako je to bilo... Ali, kažem vam, složio se jedino sa Rihardovim bekstvom. A Elias je pristao. Njemu je Rihard konačno bio najvažniji... Da, zaista... I tako... kad je sve bilo pripremljeno, ušao sam, uz pomoć onog čuvara, nezapažen u geto...

(Osvetljava se desna strana pozornice. To je soba porodice

Gutman u getu.
 Na sceni su Gutman i Rihard. Advokat im prilazi s leve strane pozornice.)

GUTMAN: Riharde, poznaješ li tog gospodina?
 RIHARD: Znam ga, tata. Njega uvek tučeš u šahu.
 ADVOKAT: Ne baš uvek, je li tako, Eliase?
 GUTMAN: Vrlo retko. Riharde, treba da se spremiš. Obuci se što toplije.

RIHARD (veselo): Idemo u grad?
 GUTMAN: Da. Ideš u grad.
 RIHARD (razdragano): Ura! Idemo u grad! Videću Dragana... Hoćemo li u bioskop? Ne, nego na sankanje! Negde gde ima vatre, dobro? Poneću knjige da se zamenim sa Draganom... (Posle kraće pauze): Tata, zar ti nećeš... da uzmeš... kaput? (Sa zebnjom): Gde je mama?

GUTMAN: Morala je da ode... kod tetke...
 RIHARD: Vi... vi, znači, nećete da idete u grad?
 ADVOKAT (usiljeno vedro): Ići ćeš sa mnom, mladiću. Zar ja nisam dobro društvo?

RIHARD (pitomo): Ali ja ne igram šah, gospodine. Ja ne volim šah...! (Očajnički): Ja mrzim šah!
 GUTMAN: Ne moraš da igraš šah, Riharde.
 RIHARD (sa strepnjom): Tata... a kad ću da se vratim?
 GUTMAN (posle kraće pauze): Nećeš se više vratiti. (Pauza.)

RIHARD: Tata, ti si mi rekao da nikada ne lažeš. Sećaš li se? Reci, zašto neću da se vratim? Kuda treba da idem sa ovim gospodinom?

GUTMAN: Riharde... oni ljudi koji su preksinoć odvedeni iz geta... Oni ljudi... Šta sam ti rekao, kuda ih vode?

RIHARD: Rekao si da odlaze u novi, lepši geto.
 GUTMAN: Lagao sam, Riharde. Te ljude su odveli...
 ADVOKAT: Čuti, Eliase! Riharde, ne zamaraj tatu.
 GUTMAN: Slušaj me, Riharde. Te ljude su odveli... na streljanje. (Pauza.)

RIHARD: Kao Indijance, tata?
 GUTMAN: Da, Riharde, kao Indijance. Vidiš, jedne noći... možda... možda već sutra... mogu da dođu i po nas. Ti moraš odmah odavde.

RIHARD: A ti, tata?... A mama?
 GUTMAN: S nama neće biti teško. Ali ti...
 RIHARD (odlučno): Gospodine, izvinite, ja ne mogu da idem sa vama.

GUTMAN: Riharde... Ješćeš mesa... i kuglof... Sankaćeš se...
 RIHARD: Neću. Neću kuglof. Ne želim da se sankam. Časna reč, tata, neću više da spominjem kuglof... ni sankanje... Nikad više neću o tome da govorim. Dozvoli mi da ostanem sa vama.

ADVOKAT (usplahireno): Riharde, ovde će te... (Pribravši se):
Ovde ćeš se razboleti.

RIHARD: Neću da budem bolestan, gospodine, obećavam da neću...
(Ubedljivo): Tata, možda neće da nas streljaju? Ni Indijance
ne streljaju sve... Uvek se nekoliko njih spase. Znaš, na
kraju dođu prijatelji, pa ih oslobode... Kraj priče je uvek
lep, tata. Na kraju su svi srećni. Časna reč... (Umiljato):
Neću da odem, je li da neću, tata?

GUTMAN (blago): Ne, Riharde. Ostaćeš sa nama.

RIHARD: Do kraja?

GUTMAN: Da... do kraja...

(Osvetljava se leva strana pozornice. Advokat prelazi na tu
stranu.)

PANTELIĆ (revoltirano): Nije imao pravo da ga zadrži! Nije to
smeo da uradi!

ADVOKAT: A šta biste vi uradili na njegovom mestu?

PANTELIĆ: Ja bih... (Zbunjeno, neodlučno): Ja bih... mislim...
ja bih... (Umorno):... mislim da bih postupio isto kao i on...

ADVOKAT: Imate decu?

PANTELIĆ: Sina. (Zamišljeno): Skuplja školjke... i oklope od
kornjača...

(Pauza.)

ADVOKAT: Gle, već se smrkava.

PANTELIĆ: Da, već je prilično kasno... (Odsutno): Kako vreme
brzo prolazi... (Više za sebe): Trebalo bi da se obrijem...
Ja se uvek brijem predveče... Trebalo bi da odem kući da
se obrijem...

(Postepeno zatamnjenje. Zavesa.)

Osvetljava se proscenijum. Nailazi s desna Pantelić. Korača
umorno, zamišljeno.)

PANTELIĆ (mrmlja): Idem kući da se obrijem... Naravno...
Trebalo da se obrijem... (Zastane) A ogrlica? (Pode) Ne za-
nima me ogrlica... Idem kući. (Zastane) Trebalo bi da
saznam da li je ogrlica... (Krene) Ne. Saznao samo dosta.
(Zastane) Moram da doznam šta je bilo sa... (Pauza)... šta
je bilo sa Rihardom... Da, šta je bilo s Rihardom? Ali
kako..? Kako? Znam! Lađar! Ridokosi lađar! Kućica...
Kućica na šlepu... iza ostrva... (Zatamnjenje.)

(Kada se zavesa podigne, osvetljava se leva strana pozornice.
To je kabina Rideg na šlepu. U njoj su klupe, stočić i polica.
Na sceni su Pantelić i Ridi.)

RIDI: Pa šta ako si me pronašao? Misliš, to je neki podvig? Pitam
se ima li nekog, pored reke, koji ne zna ko je Ridi? Svako
je mogao da ti pokaže moju kolibu. Tu živim već trideset
i više godina. Istina, retko sam u njoj. Putujem ovom večitom
vodom. I... šta reče? Zbog čega si došao?

PANTELIĆ: Kažem: tragam za retkostima, dragocenostima...
skupljam podatke.

RIDI: A-ha... To li?

PANTELIĆ: Zanimaju me... tako... rezbarije... nakiti...

RIDI: Svašta, brate. Ima tih glupih zanimanja... mislim... ima zanimanja gde treba i znanja... Nego, brate, zašto si došao kod mene? Baš ovde.

PANTELIĆ: Čuo sam da ti znaš nešto o jednom retkom nakitu.

RIDI: Nasamarili su te! (Smeje se) Časna reč, tebe su nasamarili! Ja da znam za nakite? Ja, Ridi? (Grohotom se smeje) Naseo si, kao nikad.

PANTELIĆ: Znam sasvim sigurno.

RIDI: Batali. Ko li se samo setio te glupe šale? (Smeje se.) Nema smisla. Čovek došao po mraku... čak dovde!.. Ali, da ne kažeš da si uzalud došao. Pričekaj. (Uzima sa police flašu i čaše. Sipa.) Na! Probaj ovo...

PANTELIĆ: Hvala. Ne pijem.

RIDI: Ovo nije piće. Ovo je grom! Hajde da vidiš.

PANTELIĆ: Neću, zaista.

RIDI: Šteta. (Pije)

PANTELIĆ: Čudno... meni su rekli da si ti poznavao — nekog Gutmana.

RIDI: Gutmana? Ja? Gutman... Gutman... Zaista mi je to ime poznato. Samo odakle?.. Odakle li?

PANTELIĆ: Iz geta.

RIDI: Geto?.. Gutman? Pa da, Gutman! Zašto nisi odmah tako rekao? Kako ga ne bih poznavao! (Promenjenim tonom): Da, imaš pravo. On je zaista imao nekakav nakit. Neku ogrlicu... (Priseća se): Čekaj samo... imala je čak i ime...

PANTELIĆ: „Plavi grozd”.

RIDI: Tako je! (Sa divljenjem): Ala pogadaš!

PANTELIĆ: Znam čak i to, Ridi, da ste oglicu dali u zamenu za Riharda.

RIDI (zabezegnuto): Otkud to znaš?

PANTELIĆ: Znači ipak ste je dali.

RIDI: Taman! Nisam, valjda, bio lud da platim pre završenog posla! Rihard nije hteo da ide i — pogodba je pala u vodu. Onoj budali sam rekao da Gutman nikada nije imao ogrlicu i da od posla nema ništa. Bio je besan, ali je poverovao.

PANTELIĆ: Prema tome ogrlica je ostala!

RIDI: Da... Ali kasnije... Je l' te to zanima?

PANTELIĆ (nestrljivo): Samo pričaj.

RIDI: Pa, dugačka je to priča... (Pije) Znaš... ne bih hteo da pomisliš da se hvalim, ali nisam ni ja u ono vreme sedeo skrštenih ruku. Istina, nisam bio neki borac, to ne, ali... kako da ti kažem?.. Pa, krijumčario sam na svojoj lađi oružje... i ljude... Ja i moj stari prijatelj... E, njega jednom uloviše. A imao je na lađi dvanaestoricu... Trebalo je nešto učiniti... razumeš? A postojala je mogućnost da ih sve spasem. Jedna jedina mogućnost.

PANTELIĆ: Gutman?

RIDI: Da, Gutman. Morao sam da pokušam... Uspeo sam da se uvučem u geto...

(Osvetljava se desna strana pozornice. To je čistina, negde u getu. Pozornica je potpuno prazna.

Na sceni su Gutman i Ela. Ridi im prilazi sa leve strane pozornice.)

GUTMAN: Zašto si došao?

RIDI: Treba da razgovaram s tobom. Ali — nasamo.

GUTMAN: To mi je žena. Možeš da govoriš.

RIDI: Treba mi tvoja pomoć, Gutmane. Jedino tebe poznajem. Stvar je vrlo važna... i nije laka... i hitna je.

GUTMAN: Učinićemo što možemo, Ridi.

RIDI: Pa... vidiš... moj prijatelj i još neki zaglavili su... Razumeš? Ima ih dvanaest... Dobri ljudi... Treba da budu streljani... u zoru... Da, da, sad u zoru. Neki oficir, glavešina... prekuvao sam ga... Hoće da ih pusti, ali... Razumeš? Traži otkupninu.

GUTMAN: Novac?

RIDI: E, da je novac! Neće skot pare. Hoće nakit. A mislio sam... znaš... mislio sam da ovde u getu ima nakita. Možda bi se moglo sakupiti... dovoljno.

GUTMAN: To nije lako.

RIDI: Kažem i ja: nije lako.

GUTMAN: Za to mi je potrebno nekoliko dana.

RIDI: Ove noći, Gutmane! Imamo samo još ovu noć!

GUTMAN: Onda je nemoguće.

RIDI: Zar baš nikako?

GUTMAN: Za jednu noć — nikako.

RIDI (slomljeno): Znači — ništa. Propalo. A ja sam mislio... (Pauza.)

GUTMAN: Kažeš, ima ih dvanaest? A kakvi su to ljudi?

RIDI: Moj prijatelj je... kako da ti kažem? Pa... kao ja... Još bolji. A oni drugi... znaš već ko su. Sigurno mnogo znače.

GUTMAN (zamišljenó): Da. To je sigurno.

ELA (brižno): Eliase. Smem nešto da kažem?

GUTMAN: Zašto da ne, Ela?

ELA: Ja znam šta nameravaš. A jesi li pomislio na Riharda? Na nas?

GUTMAN: I na nas sam mislio, Ela.

ELA: A šta ćemo posle?

GUTMAN (sa tužnom ironijom): Posle? Posle čega? Ela?

ELA: A ako Rihard... ako ostane sam?

GUTMAN: On ne može da ostane sam. (Značajno): Je li tako, Ridi?

RIDI (odlučno): Neće ostati sam, Gutmane.

ELA: Eliase. A da li su ti ljudi...

(Pauza.)

GUTMAN: No? Reci.

ELA: Da li su oni Jevreji, Eliase?

GUTMAN: Zar to nije svejedno? Sasvim, sasvim svejedno...
(Osvetljava se leva strana pozornice. Riđi prelazi na tu stranu.)

PANTELIĆ: A posle? Šta je bilo posle, Riđi?

RIĐI: Pa... uspeo sam. Spasli su se svi.

PANTELIĆ: A Gutman? A Rihard?

RIĐI: Nemoj misliti da sam njih zaboravio. A nisu Gutmana zaboravili ni oni koje je on spasao. Sve smo preduzeli da ih izvučemo. Bio je to veoma, veoma opasan poduhvat... ali to je bilo najmanje važno... Kad je sve bilo gotovo... došli smo po njih... (Posle kraće pauze): Nije ih više bilo...

PANTELIĆ: Možda ih nisu?..

RIĐI: Jesu... Jedne noći... ko zna koje...

PANTELIĆ: Možda su samo otišli u drugi geto...

RIĐI: Sve su ih... Sve.

PANTELIĆ: Zar ne znaš da se to ne može, Riđi? Ti ne čitaš priče. A kraj priče je uvek lep, Riđi... Na kraju su svi srećni...

RIĐI: Verujem ti. Ali ipak mnogi odlaze.

PANTELIĆ: Možda će se jednom vratiti...

RIĐI: Vraćaju se oni... vraćaju se vrlo često... Ponekad me prate... Idu za mnom... noću... uz obalu... Ili plove rekom... uz šamu lađu... Neke od njih poznajem... a mnoge i ne znam. Stojim na kormilu... i gledam... Reka ih nosi... (Promenjenim tonom): Ti sad misliš da sam sujeveren?

PANTELIĆ: Ne mislim na to, Riđi. I ja znam da se vraćaju. Oni se ponekad zaista vraćaju...

RIĐI (sa uzdahom): Hoćemo li da popijemo po jednu?

PANTELIĆ: Ne, Riđi. Već je kasno, moram kući. Sin mi je sigurno nestrpljiv. Znaš, danas sam ceo dan lutao. (Ustaje) Idem. Hvala ti Riđi. Učinio si mi veliku uslugu.

RIĐI: Ja? Ma hajde!.. Baš nikakvu uslugu ti nisam učinio. Hoćeš jednu čašicu? Za ristanak? Dobro, drugi put. Dovedi i sina da ga malo provozam čamcem. Deca vole reku... Ješćemo i ribe... Pržene. Dopašće ti se. (Otvorivši vrata): A-ha... sveže je. Povetarac sa severa... Ipak, nebo je vedro. Biće sutra lep dan...

(Postepeno zatamnjenje. Zavesa.)

Osvetljava se proscenijum. Nailazi s desna Pantelić. Zamisljen je.)

PANTELIĆ (sa uzdahom): Najzad, kod kuće... (Zastane.) Napregnuto posmatra.

(S leva nailazi Gal. Pantelić stoji oborene glave.)

GAL (prolazeći pored Pantelića, — tiho): Dobro večer... (Pantelić ćuti. Gal produžava dalje.)

PANTELIĆ (ne okrećući se): Druže Gale...

GAL (zastane. Iznenadeno): Da? Molim? (Pantelić mu prilazi)

PANTELIĆ: Žurite se?

GAL (zbunjeno): Ja? Da... ovaj... ne... Malo se žurim...

PANTELIĆ: Izvinite, hteo sam... Hoću nešto da vas pitam.

GAL: Molim?

PANTELIĆ: Volite li kuglof?

GAL (začudoeno): Kuglof? Molim? Da... volim... da... naravno.
Volim kuglof.

PANTELIĆ: Kad ste ga jeli poslednji put?

GAL: Davno. Nekad... Vrlo davno.

PANTELIĆ: Dođite sutra kod mene na večeru. Moja žena pravi
sutra kuglof.

GAL: Ali... ja... ja... ne znam...

PANTELIĆ: Ponesite i oklop od kornjače. Zoran će se jako radovati.

GAL: Poneću... hoću... Hvala na pozivu. Da... doći ću.

PANTELIĆ: Biće mi drago.

GAL: I meni... Hvala, družo Panteliću. Laku noć. (Polazi)

PANTELIĆ: Laku noć. (Posle kraće pauze, pošto je Gal izašao):
Do viđenja, družo Gale...
(Zatamnjenje.)